

Oponentský posudek k disertační práci MgA. Matěje Hájka

Disertační práce Matěje Hájka s názvem *Limity představivosti, brána zkušenosti* se postupně dostane k tématu dětského hřiště a jeho omezením bezpečnostní certifikací. Myslím si ale, že podstata práce jde mimo toto konkrétní určení. V čtení práce mi pomáhá perspektiva, která bude tuto práci vnímat jako cestu hledání svobodné exprese v tvorbě. K takovému čtení navádí autor sám tím, že celý text začíná svým životním příběhem (ze kterého z mě neznámého důvodu vyjímá podstatnou uměleckou zkušenost ve skupině Ztohoven). Ve svém příběhu postupně přes různé umělecké i neumělecké zkušenosti nachází jako pole pro vyjádření aktivní kreativity funkční plastiku. Chápu to tak, že jde o otázku osvobození uměleckého díla od momentu zmrtnění, ke kterému dojde jeho dokončením a vystavením. Funkční plastika čili umělecký objekt určený k nějaké další, než estetické funkci pokračuje ve své expresi tím, že je ožíván uživatelstvem. Pohyby, doteky a těla uživatelstva ožívají objekt, objekt v nich zase aktivuje všechny možné složky, od smyslové přes pohybovou po imaginativní. Z možností, které by funkční plastika nabízela, si autor vybírá tu nejtěžší - herní funkci. Nejtěžší je proto, že herní plastika je průnikem mnoha fenoménů, z nichž každý má jiná pravidla (vedle umění ergonomie, pedagogika, sitespecific práce, lokální politika, urbanismus...).

Z „hřišťového“ hlediska jde tedy o tento střet, ve kterém autor vyzdvihuje některé perspektivy a nezmiňuje jiné. To, co se má podle něj osvobodit, je autorova svoboda volné tvorby a svobodný přístup dětí k riziku. Dostává se tak ke klasickému tématu, který tvorbu dětských hřišť provází od počátku milénia jako zlověstný duch - k povinné certifikaci herních prvků, tj. k systému bezpečnostním požadavků. Autor v ní vidí velkou překážku pro svou tvorbu a omezení pro rozvoj uživatelstva. Myslím si, že „norma normalizuje estetické vnímání uživatele prvku“ a stěžuje si, že „z umělecké tvorby se tak stává designérská“. Podstata doktorandského projektu pak spočívá v hledání strategií, jak onu certifikaci obejít. Autorka posudku sama absolvovala proces rozčlenění nad povinnou certifikací. Na rozdíl od doktoranda ale nevidí celkovou kvalitu herních prvků, byť autorských, ve svobodné dotaženosti jejich uměleckého záměru, ale ve vytvoření průniku spokojenosti, do kterého jsou zapojeni všichni zainteresovaní, včetně dětí a provozovatelstva.

Myslím si, že doktorandská práce Matěje Hájka není příspěvek k diskuzi o možnostech tvorby dětských hřišť, ale jedná se o do velké míry o provokativní experiment, jehož hlavní otázkou je otázka svobody a jejích výkladů. Po krátkém exkurzu do historie autorské sochařské a architektonické hřišťové tvorby, se v textu dostaneme k jádru práce, kterým je soubor návodů, jak vytvořit dětské hřiště a vyzrát přitom na certifikaci. Tyto návody jsou výzvami ke guerillovým akcím, které nám dají možnost otestovat limity naší svobody a chápání zodpovědnosti. Autor vstupuje do svého experimentu postupně – postupně diváctvo navádí pomocí pěti strategií (pátá strategie je robinsonádní hřiště, což je existující strategie, protože na tento typ se certifikace nevztahuje, což uznává i norma):

- ve strategii Dekor, kde část prvku je certifikovaná a zbytek tvoří estetické necertifikovatelné části, máme možnost buď pobývat v ověřené zóně nebo můžeme přelézt pomyslný plot a vydat se na „dekorativní“ části, kde se ale již může stát cokoliv.
- ve strategii Zákaz vstupu si vyzkoušíme, jestli dokážeme ignorovat psané pokyny a piktogramy.
- strategie Guerilla umožňuje porušit i vlastnická práva a mohla by se podobat třeba akcím graffiti umělců.
- A autor navrhuje svou vlastní spekulativní metodu – strategii Exloder. Děti a jejich rodiče si půjdou hrát na průlezku, kde budou jednotlivé části barevně označeny podle obtížnosti, ale nic jim nebude bránit v tom, přecházet z jedné zóny do druhé. Na to se budou ptát pouze své vlastní zvědavosti, odvahy a ochoty přijmout riziko. V černé zóně si již nebudou moci být jisti ničím, ani tím, že autor nebo realizátor neudělal nějakou chybu nebo na ně nenastražil past. V této nepropracovanější položce a kreativním příspěvku autora dochází k jakémusi kroku zpět. Autor v boji proti vlivu normy sám navrhuje svou vlastní normu.

Test v podobě navrhovaných strategií jasně odkazuje k otázce lidské svobody v dvojím pojetí, jak o tom psal Friedrich Nietzsche, jako svobody od něčeho a svobody k něčemu. Přijde mi velice podnětné přijmout autorovu výzvu a zanalyzovat si přístup k dětským hřištům z této perspektivy. Autor nám ve svých návrzích nabízí negativní svobodu od kontroly naší hry, našeho úsudku a našich rizik certifikátorem. Nabízí nám jako pozitivní svobodu možnost rozhodnout se, jestli na daný prvek vlezeme, nebo nám dává také svobodu zkontrolovat si bezpečnost prvku sami a určit si vlastní pravidla bezpečnosti. Podobným příspěvkem jako autorova akce v oblasti dětských hřišť by mohlo být třeba experimentální zrušení věkového limitu konzumace alkoholu.

Navrhuji nezabývat se rozšiřováním perspektiv o to, že je zde určitá společenská dohoda o vývoji dítěte a zodpovědnosti rodičů za ně, i dohoda o tom, že určité aspekty společenského soužití shrneme do zákonů a

norem. Pak budeme moci vnímat práci Matěje Hájka jako konceptuální projekt, který nese stopy liberálního nebo až libertiánského světového názoru a jako takový nás provokuje k reflexi. Ostatně i další herní projekty, které Hájek publikoval v rámci svého doktorátu v Research catalogue, ukazují, že právě narušování jistot a prvky provokace, třeba ve formě smyslového zmatení, je něco, co jej zajímá a co mu umožňuje použít i formát dětského hřiště jako společensky kritické dílo. Doufám, že tento výklad není pouze mou fabulací, nenašla jsem příliš doslovných míst v textu, o které bych se mohla opřít.

Ve výčtu metod, jak se vyhnout certifikaci, podle mě chybí ta nejjednodušší – situace, kdy autor zcela svobodně bez jakýchkoliv regulací vytvoří funkční herní plastiku, stane se jejím provozovatelem a pak přijme plnou zodpovědnost za vše, co se na ní stane.

Doktorskou práci Matěje Hájka oceňuji pro její provokativnost a rozvíření již usazených vod kolem velmi podstatného fenoménu, který ovlivňuje vývoj generací našich dětí, stejně tak vzhled našich veřejných prostranství a, jak vidíme na práci, také naše vnímání svobody.

Práci doporučuji k obhajobě.

Ve Sluhách 24. 11. 2025

Prof. Mgr.A. Lenka Klodová, Ph.D.